

natas fuisse, quod voces quibus enunciabantur, aliter ad mentem SS. Patrum, aliter pro recepto tunc in Scholis more intelligerentur, & sic ambiguitati locum præberent. Hinc contingebat ut, juxta SS. Patres acceptæ, veram exprimerent doctrinam; falsam vero & hæreticam, juxta communem tunc Theologorum interpretationem. Sic, v. g. *gratiæ* & *caritatis* nomina vulgo pro sola gratia sanctificante & caritate *habituali* justisque propria sæculo XVI. accipiebantur; apud SS. autem Patres *habitualem* interdum quidem, sed frequentissimè gratiam & caritatem *actualem* significant; mirum igitur non est, si Baianæ propositiones nonnullæ, tum Magistris quibusdam Lovanensibus, tum Consultoribus Romanis offensionem fuerint. Hæreticum est enim, v. g. dicere hominem sine caritate & gratia habituali bonum quidpiam non operari posse.

Resp. 3°. Pio V. injuriosum fore qui ab ipso damnatam contenderet eorum doctrinam, qui negant hominem lapsum absque gratia aliquod opus undequaque bonum perficere. Quis enim sibi in animum inducat Pontificem pietate insignem, antiquitatis studiosissimum, novitatis impatientem, in Schola Augustini & Thomæ enutritum, eam damnasse sententiam quæ sacris Litteris nititur, quam Augustinus adversus Pelagianos acerrimè propugnavit, quam Concilia & Summi Pontifices confirmarunt: atqui sententia quæ negat hominem lapsum absque gratia Christi aliquid operis ex omni parte boni efficere, sacris Litteris nititur, eam Augustinus adversus Pelagianos, &c. Sapientissimæ igitur regulæ inhærendum est: quam his verbis tradit clarissimus Bossuet.

Personne ne doit penser que les Papes, & notamment Pie V, & Gregoire XIII, dans leur Bulle contre Baius, aient condamné le sens de S. Augustin, qui a reçu en cette matiere de la grace, une si merveilleuse recommandation & ap-

probation par le Pape Célestin I, & qui a été célébré avec tant d'éloges dans tous les siècles suivans; en sorte qu'il nous faut tâcher d'expliquer la Censure des Papes sagement, & d'une manière qui puisse se concilier avec la doctrine de ce Pere (Défense de la Trad. liv. 6. chap. 21. Edit. in-12. Paris 1763, Tom. I. pag. 476.)

PROPOSITIO VII.

Homini lapsio, etiam sine gratia, possibilia sunt mandata.

Not. 1°. Liberi arbitrii facultatem ab illius exercitio sive actu esse accuratè secernendam. *Aliud enim est posse operari, aliud operari*, inquit autor libri de vocatione gentium. (Lib. 2. cap. 8.) Liberi arbitrii facultas ab ejusdem exercitio sejuncta esse potest. Multa quippè à nobis fieri verè possunt, quamvis in actum nunquam exitura sic hæc potentia. Quis, v. g. intimè non sentiat, se verà præditum esse potestate oculos sibi effodiendi, manus truncandi, si velit, licèt nunquam sit eam exerciturus?

Not. 2°. Ad malè agendum sibi voluntatem sufficere *Liberum enim arbitrium ad malum sufficit*, inquit Augustinus. (De Corrupt. & grat. cap. II. n. 31.) Ubi autem agitur de pietatis Christianæ operibus, in hujusmodi actus nunquam erumpet liberum hominis arbitrium, nisi auxiliante Dei gratiâ. *Ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono*, ait ibidem S. Doctor.

Not. 3°. Ad explicandam hominis libertatem, necesse est ut de eo verè dici queat, *potest si velit. Hoc enim quisquis, ait Augustinus, in potestate habere dicitur quod, si vult facit, si non vult, non facit.* (De Spiritu & littera, cap. 31. n. 53.) Itaque vitiosæ sunt comparationes, quæ ad explicandam hominis libertatem adhibentur,

si deductæ fuerint, vel ex agentibus libertate destitutis; vel ex agente libero quidem, sed ea in re de qua verè dici non potest, hanc faceret, si vellet. De homine, v. g. cujus pedes sunt vinculis constricti, immerito prorsus diceretur: ambularet si vellet.

Not. 4°. Ad explicandam gratiæ necessitatem, opus est ut istud de homine verè affirmari possit: *Bonum nunquam volet, nisi piam hanc voluntatem in ipso Deus operetur, juxta illud Augustini, ut autem velit, gratiæ Dei est, Utramque veritatem quam modo exposuimus passim Conciliat S. Doctor. Potest homo; inquit, si velit, en libertas: Ut autem velit gratiæ Dei est, en gratiæ necessitas. Si volueris, conservabis mandata. Certum est enim nos mandata servare, si volumus: sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus.* (De grat. & lib. arbit. cap. 16. n. 32.)

Not. 5°. Verè dicitur posse hominem sine gratia actuali bonum agere: sed illud intelligitur de potestate ab actu sejuncta, quam habet à natura. *Posse habere fidem, inquit Augustinus, sicut posse habere caritatem naturæ est hominum.* (Lib. de prædest. SS. Cap. 5. n. 10.) Merito etiam dicitur non posse hominem sine gratia quidquam ex omni parte boni facere. Illud vero non intelligitur, nisi de potentia cum actu per gratiam conjuncta; *Habere autem fidem, quemadmodum habere caritatem est fidelium.* (ibid.)

Pro variis igitur modis quibus concipitur in homine potestas, rectè dici potest eum posse & non posse aliquid boni sine gratia operari. In legendis proindè Scripturis, Patribus & Theologis, sive antiquis, sive recentioribus, aliisve Scriptis, plurimi interest bonâ fide expendere quo sensu adhibeantur hæc verba, *potest & non potest.* Undè sic monet Bossuet: *En différens sens, & selon des élocutions très-usitées dans l'Eglise, & même dans*

l'Ecriture, on peut & on ne peut pas. (Justif. des Réflex. morales sur le Nouv. Test. Sec. 12.)

Not. 6°. Possibile, inquit Estius, non uno modo dici, nec æqualiter observationem legis esse possibilem homini justo jam habenti habitum gratiæ atque virtutum, & homini peccatori, fidem tamen habenti quæ monstret & doceat undè petendum sit auxilium; & homini infideli qui tamen invitatur ad fidem per Evangelii prædicationem; & denique homini pagano, qui de fide & gratia Dei ad legem ejus servandam necessaria nihil unquam audivit. Primus enim potest totam legem servare potentiâ valde propinquâ, & quidem cum actu conjunctâ: præstat enim id reipsâ; secundus id potest potentiâ minus propinquâ; tertius, potentiâ remotiori; quartus, potentiâ in hoc genere remotissimâ, qui tamen simpliciter posse non absurdè dicitur, quia ... habet talis homo liberum arbitrium adhuc flexibile ad benum. (In lib. 2. sentent. dist. 26. sect. 41.)

His præmissis, deveniendum est ad propositionis nostræ probationem.

ARG. I. Ex Concilio Tridentino.

A Tridentino Synoda ita definitum est: *Si quis liberum hominis arbitrium, post Adæ peccatum, amissum & extinctum esse dixerit ... anathema sit.* (Sess. 6. de justificat. Can. 5.) Undè nascitur istud argumentum: Vel homo lapsus aliquam sine gratia habet mandata servandi benèque operandi potentiam, vel dicendum erit gratiam esse illius facultatis in homine creatricem, ut satis pater: atqui illud posterius dici non potest. Indè enim sequeretur liberum arbitrium, non attenuatum duntaxat fuisse, sed peccato prorsus extinctum; quod autoritati & rationi pariter adversatur. *Quis enim nostrum, inquit Augustinus, dicat quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere?* (Lib. 1. contra duas Epistolas Pe-

lagiam. cap. 2. n. 5.) Ergo gratia in homine non creat bene agendi & mandata exequendi potentiam, sed eam jam existentem roborat & perficit; ergo homini lapsio mandata, etiam sine gratia, sunt possibilia.

ARG. II. Ex Augustino.

S. ille Doctor Pelagium non arguit, quod naturalem bene volendi & operandi possibilitatem admitteret, sed quod ipsum velle & operari gratiæ non adscriberet. Non tantum, inquit, in eo quod operari possint (homines) hoc enim in natura ... jam acceperunt, sed etiam in eo quod operantur divinitus adjuvantur. (Lib. de gratia Christi, cap. 5. n. 6.) Utinam. ... non possibilitatem naturæ humanæ ita defenderet (Pelagius) ut homo per liberum arbitrium, etiam sine isto nomine (Jesu Christi) salvus esse posse credatur! (Lib. de nat. & grat. cap. 39. n. 46.) Nec alicubi potui reperire hanc eum (Pelagium) gratiam confiteri, quæ non solum possibilitas naturalis voluntatis & actionis, .. sed ipsa etiam voluntas & actio, subministracione Sancti Spiritus adjuvatur. (Lib. de grat. Christi, cap. 34. n. 37.) Posse habere fidem, sicut posse habere caritatem, naturæ est hominum; habere autem fidem, quemadmodum & habere caritatem, gratiæ est Fidelium. Illa itaque natura in qua nobis data est possibilitas habendi fidem, non discernit ab homine hominem, ipso vero fides discernit ab infideli Fidelem, ... non quia credere, vel non credere, non est in arbitrio voluntatis humanæ; sed in electis preparatur voluntas à Domino. (Lib. de prædest. SS. cap. 5. n. 10.)

Ex illis vero testimoniis multiplex exurgit argumentum. 1º. Homo lapsus eam sine gratia habet facultatem quæ ipsius naturæ indita est: atqui bene agendi & mandata servandi facultas, juxta Augustinum, naturæ humanæ infra est:

siquidem eam vocat, modo possibilitatem naturæ, modo possibilitatem naturalem, quam homines in natura acceperunt; ergo, &c.

2º. Si persuasum habuisset Augustinus, homini gratia destituito physicam inesse bene agendi, mandatisque obtemperandi impotentiam, certe Pelagium arguisset, quod naturalem bene operandi possibilitatem defenderet: atqui tamen eum hac de re nullo modo reprehendit, sed tantum quod vellet eam naturæ possibilitatem, sine gratia & pro solo hominis arbitrio, in actum proflire; ergo, &c.

3º. Si posse habere fidem & caritatem naturæ sit hominum, si credere vel non credere in arbitrio sit voluntatis humanæ, certe inest homini vera quædam bene agendi & mandata exequendi facultas, quæ à gratia non pendeat: atqui, judice Augustino, posse habere fidem, &c, ergo, &c.

At, inquiunt nonnulli recentiores possibilitas de qua loquitur Augustinus, nihil aliud est quam mera recipiendæ fidei capacitas, non vero facultas activa.

Sed profus inane est illud responsum. 1º. Quia naturalis credendi possibilitas talis est, juxta S. Doctorem, ut credere & non credere, sit in arbitrio voluntatis humanæ: atqui hujusmodi possibilitas non est mera recipiendæ fidei capacitas, sed facultas activa & ad opposita, ut satis liquet. 2º. Quia naturalis bonum operandi possibilitas quam defendebat Pelagius, sanè non erat in anima quædam capacitas, sed potentia activa: atqui tamen Pelagium non increpat S. Doctor, quod possibilitatem hanc admiserit, sed tantum quod contenderet illam sine auxiliante Dei gratia in bonos actus erumpere; ergo, &c.

Denique præcepta, inquit S. Doctor, inaniter darentur hominibus non habentibus liberum arbitrium. (Lib. de grat. & lib. arbit. cap. 18. n. 37.) Atqui longè aliter dixisset, si in ea fuisset opinione

quod gratia fit necessaria ut possibilia fiant mandata. Sic enim sermonem instituit: *Præcepta inaniter darentur hominibus non habentibus gratiam; sentiebat igitur S. Doctor præcepta non inaniter dari, eoque ipso esse possibilia, quod homines libero polleant arbitrio.*

Florus Diaconus Lugdunensis, Augustini vestigiis inhærens ita scribit adversus Joannem Scotum Erigenam: *Homo habet liberum arbitrium, ut possit bene velle, ut possit bene vivere, ut possit Deo adhærere; sed ut bene velit, ut bene vivat, ut Deo adhæreat, non est suæ virtutis, sed gratiæ Dei miserentis. (Cap. 4. n. 4.)*

ARG. III. Ex insignioribus Theologis.

1°. Doctores Lovanienfes (*Justificat. censuræ Lovan. cap. 12.*) docent potentiam credendi aut ad Deum sese convertendi duobus modis considerari posse. 1°. Scilicet ex parte liberi arbitrii, ad bonum vel malum flexibilis. Quo sensu potestas credendi inest homini, etiam cum gratiâ destituitur. 2°. Hæc potentia spectari potest quoad vires requisitas ut homo reverà credat, vel ad Deum sese convertat. Judæi poterant credere, si attendatur ad facultatem liberi arbitrii, quæ ad bonum vel malum sese ferre potest. Id autem non poterant, si spectetur modus quo tunc erant comparati. Credere poterant, ut dici solet, *potentiâ remotâ*, non vero *proximâ*. Prior naturæ, posterior gratiæ est opus. Modo hanc, modo illam significationem adhibent antiqui Patres; quod SS. Augustini, Celestini Papæ, & Fulgentii exemplis probant Lovanienfes. Deindè sic concludunt: *Est ergo quoddam posse per naturam, omni etiam gratiâ destitutam, propter liberum arbitrium, durante hac vitâ, in utrumque partem flexibile: & est posse per gratiam, quando jam naturæ libertas quibusdam divinis adminiculis adjuvatur. (N. 181.)*

2°. Eadem est doctissimi Estii sententia: *Objicies, inquit, auxilium (divinum) non esse in potestate hominis, præsertim ejus qui de gratia Dei nihil unquam audivit, sed tantum dicitur lumine rationis humanæ, & proinde totius legis observationem talis homini simpliciter esse impossibilem. Quidam ad hoc respondent nullum esse hominem, cui non semper adsit obvium & paratum à Deo auxilium gratiæ, per quam possit totam legem servare & vitare peccata, modo velit, ut potest, eo auxilio uti per liberum suum arbitrium: sed hæc responsio neque Scripturis Sacris, neque doctrinæ SS. Patrum consonat, neque cum efficaci operatione gratiæ Dei consistit, uti plenius suo loco monstrabimus. At neque Augustinus, tametsi vehementer hoc argumento pressus à Pelagianis, usquam istius-modi responsionem adhibuit. (in libr. 2. sentent. distinct. 26. sect. 41.)*

3°. Sylvius eandem doctrinam sic tradit: *Ad hoc, inquit, ut divina mandata censeantur esse homini possibilia, ac per consequens, ut homo censeatur posse bene vivere, satis est eum liberi arbitrii & viatorem. Ibidem demonstrat gratiam sufficientem nullius esse subsidii ad probandam mandatorum possibilitatem, quia non semper datur, & tamen semper possunt homines, etiam cum eâ sunt destituti, divina præcepta servare. (In 1. 2. quæst. 107. art. 4.)*

4°. Huic veritati suffragatur Bellarminus. Suam de gratia & libero arbitrio doctrinam ad nonnullas propositiones, sive, ut ait sententias, revocat. En prima: *Homo ante omnem gratiam liberum habet arbitrium, non solum ad opera naturalia & moralia; sed etiam ad opera pietatis & supernaturalia.* Deindè secundam hanc propositionem statuit: *Habet homo ante omnem gratiam, potentiam remotam & imperfectam ad opera pietatis faciendam.* Post allegata SS. Augustini & Ambrosii testimonia, hanc rationem subjungit: *Denique intelligi non potest,*

quomodo ad opera ad pietatis adive voluntas humana concurrat, si non habeat ex se potentiam activam, saltem remotam, Tertia propositio sic enuntiatur: Non habet homo potentiam proximam & perfectam ad opera pietatis, & ideo nihil omnino in hoc genere ex se facere potest. Deindè hanc difficultatem sibi proponit: Dices: quomodo liberum est arbitrium ad utrumlib. ante gratiam, si bonum facere non potest? Sicque respondet: Liberum est, sed ejus libertas est quasi ligata & impedita; solvitur autem & expeditur, cum potentia proxima ad operandum, per Dei gratiam prævenientem ei confertur. (Lib. 6. de grat. & libero arbitrio, cap. ult.)

5°. DD. de Walemburch, nobiles illi fratres simul & Episcopi, naturalem hanc potentiam egregiè defendunt. Docent 1°. *Accedente gratiâ non conferri homini liberum arbitrium ad bonum supernaturale.* 2°. *Ethnici, inquit, dicuntur rectè habere liberum arbitrium ad bonum supernaturale, quia per creationem ejusmodi est, ut sit capax boni supernaturalis.* 3°. *Bona opera sunt in hominis potestate, sed alia est potestas proxima, alia remota.*

4°. *Homo nullam habet potestatem proximam ad bonum supernaturale, quam à Deo non acceperit per gratiam; nullam etiam remotam, quam à Deo non acceperit per naturam.* (Tom. 2. cap. 59. pag. 49.)

6°. Joannes Opstraët clarissimus Theologus, agnoscit potentiam remotissimam in homine infideli, excæcato & obdurato, qui nihil habet præter liberum arbitrium cæcitate & cupiditate corruptum, atqui omni gratiâ tum actuali tum habituali destitutum.... Porro, inquit, non tantum illi qui habent potestatem proximam, sed etiam qui habent remotam, imo remotissimam, rectè dicuntur posse præcepta Dei adimplere; quod probat ex Augustino. (Instit. Theolog. de actibus humanis, tom. 3. pag. 103. Edit. Venet. an. 1771.)

7°. Laurentius Berti, in opere quod à Benedicto XIV. approbatum fuit, eandem veritatem proficitur his verbis: *Quomodo impossibilia dicuntur præcepta justis, qui non deferuntur à Deo subtractione actualis gratiæ, quando, nobis fatentibus, nec impossibilia sunt improbis, quando iis actualis gratia subtrahitur?* (Tom. 10. pag. 46. col. 2. edit. german. an. 1749.)

Alios benè multos, & quidem præstantissimos, Theologos prætermittere jubet brevitatis. Id unum adjiciam, scilicet quam tuemur doctrinam, iis omnibus esse communem, qui negant gratiam omnibus hominibus conferri. Nihilominus enim credunt mandata Dei iis peccatoribus esse possibile, quos gratiâ destitutos supponunt; potentiam igitur agnoscant gratiæ præviæ necesse est, quæ divina præcepta hujusmodi peccatoribus possibile efficiat Theologos autem qui ita sentiunt, quàm plurimos esse exponemus, ubi de gratiæ distributione disputabitur.

ARG. IV. Ex ipsismet adversariis.

Volunt enim liberum arbitrium, vel minimâ gratiâ adjutum, superandis vehementioribus concupiscentiæ motibus par esse: sit, v. g. præfens cupiditatis libido, quasi centum graduum, & homo divino quasi unius gradûs auxilio adjuvetur, tunc etiam, juxta ipsos, violentam illam cupiditatem vincere poterit; necesse est igitur ut in liberi arbitrii natura sint quasi nonaginta novem gratias virtutis ad bonum. Quorsum ergo dicunt ex humana natura prorsus evanuisse quacumque mandata servandi potentiam, qui tantas ad bonum vires libero arbitrio tribuunt, ut in bono opere nonnisi centesimam quasi partem gratiæ referrent, & ceteras homini vindicent? Quanta igitur est discordia in adversariorum placitis! ex una parte, ut gratiam omnibus largiantur, docent liberum

arbitrium sine gratia in physicam incurtere mandata exequendi impotentiam; ex altera vero parte contendunt ita potens esse liberum arbitrium, ut quantalocumque Dei auxilio adjutum gravissimam tentationem superare queat.

ARG. V. Ex rationibus Theologicis.

En prima: gratiam inter & liberum arbitrium plurimum discriminis intercedit. Liberum arbitrium est facultas voluntatis, ipsi jugiter & indivulsè inhærens; gratia vero est auxilium *actuale* & transiens. Liberum arbitrium singulis hominibus semper inest, sive eo utantur, sive non; gratia autem non omnibus, aut saltem perpetuo non adest, fatentibus adversariis, sed tantum quando urget præceptum. Ad peccandum requiritur libertas arbitrii; gratia vero non necessaria est, nisi ad benè agendum, sicut luce non indigemus, nisi ad videndum; ergo liberum arbitrium à gratia insigniter differt; ergo per eam non confertur, ac proindè à natura nobis insitum est.

Secunda. Ex opinione quam refellimus plurima sequuntur absurda: 1°. scilicèt gratiam homini lapso deberi, nec posse denegari, alioquin possibilis non foret mandatorum observatio; 2°. non posse hominem gratiæ *cooperari*: quomodo enim ad pietatis opus actuosè concurreret, qui præviâ bonum operandi potentiâ physicâ esset destitutus? *Profecto*, inquit Bellarminus, *intelligi non potest quomodo ad opera pietatis activè voluntas humana concurrat, si non habet ex se potentiam activam, saltem remotam*; (*Ibid.*) 3°. inaniter vel ridiculè adhiberi preces ad obtinendam Christi gratiam; siquidem in opinione quam profligamus, non magis gratiâ, quàm libero arbitrio carere potest homo. *Stultum est autem*, inquit Augustinus, *id petere quod semper tua in potestate habeas*.

Tertua. Docet fides nullum esse vitæ momen-

tum, quo peccator non teneatur, ac proindè non possit ad Deum sese convertere, à peccato recedere, Deum diligere, suamque operari salutem; non alium quippè in finem nobis totum hujus vitæ tempus à Deo conceditur: atqui fatentur ipsimet adversarii, gratiam non dari singulis vitæ momentis; in homine igitur agnoscenda est potentiâ sese ad Deum convertendi, etiam absente gratiâ.

COROLLARIUM.

Ergo peccat qui, etiâ sine ulla gratia, legem deliberate violat.

Probatur 1°. ex superiori propositione: ideo enim volunt adversarii hominem omni gratiâ destitutum non peccare, quia sine gratia possibilia non sunt mandata: atqui probavimus, etiam absente gratiâ, veram inesse homini mandata servandi facultatem; ergo, &c.

Prob. 2°. ex Scriptura. 1°. Psaltes Regius indignatur, quod sceleratissimi quidam homines cogitaverint non esse Deum, qui res humanas curet: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* (*Psal. 13. v. 1.*) Tanta vero blasphemia non nisi ab hominibus omni gratiâ destitutis prodire potuit: quis enim dixerit eorum mentem tunc divinitus illustratam, et voluntatem piè excitatam fuisse? Atqui tamen gravissimè peccârunt, non solum rem ad eò execrandam cogitando, sed etiam alia perpetrando crimina quæ ibidem referuntur; siquidem *abominabiles facti sunt*; ergo, &c.

2°. De Gentilium Philosophis qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, hæc habet Apostolus: *Evanuerunt in cogitationibus suis; & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* (*Rom. 1. 21.*) Hinc refert eos traditos esse in passionem ignominiæ & in reprobum sensum. Numquid ibi deprehendes divinam quamdam animi illustrationem, & volun-

tatis ad bonum piam excitationem, in quibus fita est gratia actualis? Atqui tamen eos fuisse multorum immaniumque peccatorum reos testatur Apostolus; siquidem illos exhibet ut *repletos omni iniquitate, malitiâ, fornicatione, avaritiâ, homicidio . . . Deo odibiles*, &c. Si hic non agitur de peccatis propriè dictis, ubinam reperientur in Scriptura? Nonne ibidem pronuntiat Apostolus, *quoniam qui talia agunt, digni sunt morte?*

Prob. 3°. ex Augustino. Centiès obtrudebant Pelagiani juxta S. Doctoris doctrinam, nec possibilia esse mandata, nec justè homines culpari, quod ea violaverint: ad repellendam hanc calumniam, nunquam respondit S. Doctor, ideò mandata esse possibilia, peccataque hominibus merito imputari, quia semper præsto est gratia actualis: atqui tamen nihil magis obvium fuisset, nihil refellendis Pelagianorum adversus Augustinum criminationibus magis accommodatum; contra verò passim & apertè negat, ideò homines à peccato excusari, quod ipsis gratia defuerit: v. g. De Pharaonis & Judæorum cæcitate sermonem habens, *simul*, inquit, *ostendit (Moyfes) sine adjutorio Domini (homines) intelligere non posse oculis cordis & auribus cordis, & tamen si adjutorium Dei desit, non ideò excusabile esse hominis vitium; quoniam judicium Dei, quamvis occulta, tamen justa sunt.* (Quæst. 50. super Deuteronom. tom. 3. part. 1. pag. 575.) Sic etiam affirmat: *Agis quidem, Deo non adjuvante, . . . sed malè; & paulò post: Cum dico tibi: sine adjutorio Dei nihil agis, nihil boni dico, nam ad malè agendum habes sine adjutorio Dei liberam voluntatem.* (Ser. n. 196. de verbis Apost. cap. 11. n. 12.)

Unde sic: Illi merito peccatum imputatur, cujus vitium inexcusabile est, & qui liberam habet ad malè agendum libertatem: atqui testatur Augustinus, etiam *sine adjutorio Dei*, ac proinde sine gratia, *inexcusabile esse hominis vitium*, eumque

liberam ad malè agendum voluntatem habere; ergo, &c.

Denique S. Doctor, post Apostolum, de lege sic pronuntiat: *Ille sine adjuvante spiritu procul dubio est littera occidens.* (Lib. de spiritu & littera, cap. 19. n. 32.) *Lex sine gratia tantummodo reos facit.* (Lib. 15. contra Faustum, cap. 8.) Atqui illud omnino falsum erit, si nemo peccet nisi gratiam habeat; ergo, &c.

Prob. 4°. ex S. Prospero qui carmine de ingratis, controversiam hanc sic dirimit.

Non autem rectè, nec verè dicitur illos
Qui sunt exsortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit, degentes mortis in umbra,
Peccati non esse reos. (Cap. 32.)

Hic manifestè loquitur S. Doctor de hominibus qui divini muneris & gratiæ sunt prorsus expertes: atqui tamen declarat *eos esse peccati reos*; ergo qui legem sine gratia infringit, nihilominus peccat.

Prob. 5°. declaratione centum Gallia Episcoporum an. 1720. in expositione doctrinæ, ubi sic pronuntiant: *Ce seroit une témérité de traiter d'erreur l'opinion de plusieurs savans Théologiens, qui enseignent que la grace suffisante n'est pas donnée aux aveuglés & aux endurecis, & qui ne croient pas qu'elle soit accordée à tous les infidèles. Il seroit encore plus téméraire, quelque sentiment que l'on soutienne, de dire que les aveuglés & les endurecis ne péchent pas, & que leurs péchés ne leur sont pas imputés.* (Art. 3.)

Prob. 6°. ex absurdis confectariis quæ ab ea quam refellimus opinione derivantur.

1°. Sequitur gratiam ad peccandum esse necessariam, tanquam conditionem sine qua propriè non peccatur, aut saltem justè imputari nequit peccatum: atqui illud absurdissimum est, à Patrumque doctrina maximè alienum; asserunt enim

liberum arbitrium ad malè agendum sibi planè sufficere. *Agis quidem*, ait Augustinus, illo (Deo) non adjuvante, liberà voluntate, sed malè... ad malè agendum habes sine adjutorio Dei liberam voluntatem. (*Serm. 156. de verbis Apostoli, cap. 11. n. 12.*)

2º. Sequitur homines nullius peccati *actualis* futuros fuisse reos, si post Adami lapsum, Christus in terras non descendisset, ut naturam humanam indueret, & tanquam piacularem victimam Deo Patri sese offerret; tunc enim nullam habuissent gratiam. Ea igitur foret mortis Christi utilitas, quod gratiam nobis promeruerit, quâ peccare & damnationem æternam mereri possumus. Cum Scriptura & Patres doceant legem sine gratia occidere dicendum contra est legem sine gratia non posse occidere, quia si defuerit gratiæ auxilium, non imputatur legis violatio. Quis autem Christianus talia patienter ferat?

3º. Sequitur imputari peccatum non posse, quin præcesserit non *actualis* tantum cognitio peccati, sed etiam pius ad illud vitandum voluntatis motus; utrumque enim importat gratia. Id autem peccati philosophici errore detestabilius est. Philosophismus quippè à sede Apostolica damnatus, ad peccatum propriè dictum, æternæque poenâ dignum, id unum exigebat, ut cognosceretur actum pravum à lege divina prohiberi. Hæc autem quam refellimus opinio, præter illam cognitionem, requirit pium voluntatis motum, quo excitetur ad peccatum fugiendum. Longè majorem igitur horrorem concitare debet posterior hæc doctrina.

Solvuntur objecta.

Objicies quædam Augustini loca: *In potestate hominis est*, inquit, *mutare in melius voluntatem; sed illa potestas nulla est, nisi detur à Deo.* (*Lib. 1. Retract. cap. 22. n. 4.*) Quid est quod

iste libero arbitrio vult bene vivendi tribuere facultatem, cum hæc potestas non detur, nisi gratiâ Dei? (*Lib. 1. cont. duas Epist. Pelagianorum, cap. 2. n. 5.*) Augustinus ergo nullam in hominibus bene agendi potentiam agnoscit, quæ per gratiam non conferatur.

Resp. In iis locis aliisque similibus eam tantum bene agendi facultatem negat Augustinus, quam defendebant Pelagiani; potestatem scilicet cui nihil deerat, ut bonum reipsâ perageretur, quâ instructus homo ita planè poterat bene vivere, ut reverà pro suo arbitrio bene viveret. Potentiam hanc numeris omnibus absolutam, quam vocat *possibilitatem ipsam cum effectu*, (*Lib. de not. & grat. cap. 42. n. 49.*) gratiæ, non autem naturæ, opus esse contendit. *Quod operari possint homines*, inquit, *hoc in natura; ... sed in eo quod operantur, divinitus adjuvantur.* (*Lib. de gratiâ Christi, cap. 5. n. 6.*)

Inst. S. Augustinus gratiæ auxilium inter ea recenset, *sine quibus illud ad quod adjuvant, effici non potest; sicut sine navi navigat nemo, nemo sine voce loquitur, nemo sine pedibus graditur, nemo sine luce inueter; ... undè est etiam illud, quod nemo sine Dei gratiâ rectè vivit;* (*Lib. de gestis Pe'agii, cap. 1. n. 3.*) quemadmodum igitur homo voce & pedibus orbat, physicam non habet loquendi & gradiendi potentiam; ita, juxta S. Augustinum, homo gratiâ destitutus caret physica bene vivendi potestate.

Resp. Neg. conseq. Quis nesciat comparationes ultra finem ab autoribus intentum non esse urgendas? Porro non ea fuit Augustini mens, ut nudam bene agendi potentiam cum navigandi, loquendi, gradiendi potentiâ compararet, sed actum duntaxat cum actu. Non enim de ipsa liberi arbitrii facultate, sed tantum de bono illius usu disputatio erat cum Pelagianis. Id unum significat S. Doctor, nempe non magis bonum sine gratiâ

fieri, quàm navigationem sine navi, aut gressum sine pedibus. Enimvero non ait tam deesse homini gratiâ destituto benè vivendi potentiam, quàm deest homini pedibus orbaro potentia gradiendi: sed dicit tantummodo neminem sine gratiâ benè vivere, sicut nemo sine pedibus incedit.

Hic verò locum habet quod vulgo dicitur, omnem comparationem ex aliqua parte deficere. De homine enim in tenebris posito dici non potest: *cerneret si vellet*. De homine autem semper rectè dicitur: *servaret mandata si vellet*, ut ita docet Augustinus: *Si volueris, conservabis mandata: certum est enim vos servare mandata, si volumus; sed preparatur voluntas à Domino.* (*Lib. de grat. & lib. arbit. cap. 16.*)

Iust. Quomodo dicuntur homines posse mandata, si velint, implere, si gratiam non habeant, quâ id velle & exequi possint? numquid de homine qui pecuniâ caret verè diceretur: *hunc fun- dum emeret, si vellet?*

Resp. Semper vitiosas esse comparationes, ex rebus voluntatis dominio minimè subjectis depromptas, Aliter quippè judicandum est de actionibus quæ, licèt firma adsit voluntas, fieri tamen propter externa impedimenta nequeunt; aliter de actionibus quæ, si velimus, illico fiunt, quia istas facere, nihil aliud est quàm fortiter velle. Hujusmodi verò est mandatorum observatio. Omnia enim præcepta in amore continentur; hunc autem habet quisque habere vult, cum amare nihil aliud sit quàm velle. Quoad hujusmodi præcepta homini rectè dicitur: *facere si velles*; nec respondere quisquam potest; *non possum velle*, cum nihil magis sit, in voluntatis potestate, quàm ipsum velle. *Dilectio*, inquit S. Leo, *quæ simul Deo hominique debetur, nullis unquam impeditur observaculis, ut non ei semper benè velle sit liberum.* (*Serm. 6. in Quadrages. cap. 4.*) Homo igitur gratiâ destitutus malè comparatur, quoad manda-

torum observationem cum homine qui pecuniâ carens, fundum emere omnino nequit, etiamsi vehementer velit. Posteriori enim deest, non voluntas, at sola emendi facultas; priori contra non deest benè agendi potentia, sed bona tantum voluntas, quæ si adesset, statim benè ageret.

Observatio.

Non raro S. Augustinus alique Patres, naturæ peccato corruptæ inesse dicunt benè agendi impotentiam; sed cave id intelligas de naturali & propriè dicta impotentia, sed voluntaria tantum. Ad quilibet enim faciendum duo requiruntur, nimirum faciendi tum potestas, tum voluntas: multa possumus agere quæ, deficiente voluntate, non agimus. Alia facere volumus; sed quia deest facultas, non exequimur. Potest avarus divitias in arca reconditas pauperibus distribuere, si velit; sed idèd non erogat, quòd absit voluntas. Vult homo misericors egenos sublevare; sed quia defunt facultates, quòd vult non præstat. Uterque dicitur non posse, at sensu planè dissimili. Avarus non potest, nisi impropriè loquendo, quia non potestas deficit, sed voluntas. Homo verò misericors, cui opes non suppetunt, absolute & propriè loquendo non potest, quia non sincerè vult exequendi facultatem non habet.

Porro impotentia de qua loquitur Augustinus, non naturæ, sed voluntatis est; qualis in iis omnibus reperitur, qui propter inveteratam consuetudinem, in rem quam perditè amant ita feruntur, ut ab ea divelli nequeant. Sic Judæi non poterant credere, teste Evangelio: *Quare autem non poterant*, inquit Augustinus? *Cito respondeo, quia nolebant.* (*Traç. 53. in Joan. n. 6.*) Testatur seipsum quondam sub vitiorum tyrannide captivum fuisse: *Suspirabam ligatus, non ferro alieno, sed ferreâ meâ voluntate.* (*Lib. 8. Confess. cap. 5. n.*)

10.) Hæc ergo servitus, hæc impotentia profus voluntaria est; moralis, non physica.

Itaque in homine gratiâ destituito hæc duo simul confociantur, naturalis possibilitas boni, & impotentia voluntaria; unde fit ut propter cupiditatem dominantem non agat, nisi malè, & perversâ voluntate adstrictus vitio, bonum non operetur, quod tamen posse sibi innatum est. Obstacula enim quibus impediuntur peccatores, ne mandata Dei observent, à sola voluntatis pravitate oriuntur. Cur ergo voluntati non imputaretur, quod ab ipsa natum est?

PROPOSITIO. VIII.

Potest homo gratiâ destitutus facere opera quoad substantiam sive officium, & finem proximum bona.

Prob. Quia ad illud satis est, ut homo possit sine gratia opus ex substantia sive officio bonum referre ad finem proximum honestum, id est, quem approbet & præscribat recta ratio: atqui id potest homo etiam gratiâ destitutus; quamvis enim ratio per peccatum debilitata fuerit, quamvis voluntas maximam contraxerit infirmitatem; nec tamen illa quoad omnis veri cognitionem, nec ista quoad omnis boni moralis executionem, nec ista quoad omnis boni moralis executionem, penitus extincta est. In ipsis gentilibus non usque adeo in anima humana imago Dei detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint. (S. August. lib. de spiritu & littera, cap. 28. n. 48.) Hinc gentiles absque gratiæ auxilio opera ex substantia, sive officio bona, ad finem honestum, sive rectæ rationi consentaneum interdum retulerunt: sicut vixi sunt qui pudicitiam conjugalem servaverint, quod fides thori eam præscribat; qui steterint promissis, quod id jubeat recta ratio; alteri non feceris quod tibi fieri non vis; qui nudos operuerint ut eorum sublevarent miseriam.

Verum concupiscentia quæ in homine gratiâ destituito dominatur imperiosus, quæque in eo est altera veluti natura, eum plerumque inducit, ut opus, etiam in seipso honestum, vel ad voluptatem, vel ad vanum aliquem finem alium, & maximè laudem humanam ultimo referat. Id Augustinus de iis Romanis asserit qui, præ cæteris, virtuti statuisse visi sunt. Ait enim Brutum liberos suos pro patriæ incolumitate interemisse, quod eum vicerit laudis immensa cupido; Camillum patriam à Gallis iterum liberasse, quia non habebat potiorem ubi posset vivere gloriosus; Marcam Regulum ideo reversum fuisse ad Carthagenenses quia, sicut ipse respondit, posteaquàm Afris servierat, dignitatem illic honesti civis habere non posset. (Lib. 5. de civit. Dei, cap. 18.)

DISSERTATIO IV.

De gratuitate Gratia.

HANC primam esse gratiæ dotem præmonuimus, quod humanis non rependatur meritis, sed merâ Dei liberalitate conferatur, qui supremus donorum suorum Dominus, ea si ipsi libuerit, potest non dare. Quid enim sonat gratiæ vox, nisi beneficium gratuito concessum? Varii tamen eâ de re sunt errores, vel falsæ nonnullorum opinioniones qui, ut merita extollant humana, Deum aliquatenus hominis debitorem efficere conantur.

1°. Hic fuit Pelagianorum & Semipelagianorum error, quod gratiam secundum merita nostra dari contenderent, ita ut in homine aliquid præcederet, quo gratia impetraretur. Sic enim Cassianus loquitur apud Prosperum. (Deus) cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexeris,